

การปลูกฝังคุณธรรมผ่านหลักธรรมพระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียน

INSTILLING VIRTUES THROUGH BUDDHIST PRINCIPLES FOR STUDENTS

พระมหากิตติณัฐ์ สุกิตติเมธี¹

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Phramaha Kittinat Sukittimaythee
Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College
Email: Ktn255653@gmail.com¹

บทคัดย่อ

การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีและมีความสุขในสังคม การศึกษาไม่ควรเป็นเพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่ต้องเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตั้งแต่เด็กวัยเยาว์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สำคัญต่อการพัฒนาทางร่างกายและจิตใจ เด็กในวัยนี้ต้องการความรักและการยอมรับจากผู้ปกครองและเพื่อน การสร้างเจตคติที่ดีในตัวเด็กผ่านการอบรมจากทั้งครอบครัวและสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทักษะทางสังคม และการแยกแยะระหว่างสิ่งถูกและผิด การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าในกระบวนการเรียนการสอนสามารถช่วยแก้ไขปัญหาด้านจริยธรรมที่เด็กประสบในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง การส่งเสริมคุณธรรม 7 ประการ ได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด และสามัคคี ต้องทำควบคู่กับการพัฒนาทักษะด้านการอ่าน เขียน และคิดคำนวณ เพื่อเตรียมความพร้อมในการใช้ชีวิตในสังคมที่มีการแข่งขัน การประเมินผลการเรียนรู้ควรมีความหลากหลายและสะท้อนถึงพฤติกรรมที่แสดงถึงคุณธรรมที่ได้รับการพัฒนา และบรรยากาศในโรงเรียนต้องส่งเสริมคุณธรรม โดยต้องมีการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองและชุมชน การฝึกอบรมครูในการสอนคุณธรรมเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และการใช้สื่อมวลชนในการส่งเสริมคุณธรรมยังช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมที่ดีในเด็ก การสร้างการตระหนักรู้เกี่ยวกับคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและประชาธิปไตยจะส่งผลดีต่อการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมอย่างยั่งยืน การร่วมมือระหว่างครอบครัว โรงเรียน และสถาบันศาสนาจะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างเยาวชนที่มีคุณธรรมและจริยธรรมที่เข้มแข็ง และสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างมีความรับผิดชอบ

คำสำคัญ: การปลูกฝังคุณธรรม, หลักธรรมพระพุทธศาสนา, นักเรียน

Abstract

The cultivation of morals and ethics in educational institutions is a crucial factor in developing youth into good citizens who are happy in society. Education should not only be about transmitting knowledge but also about fostering desirable traits from a young age, which is a critical period for physical and mental development. Children in this age group need love and acceptance from their parents and peers. Building a positive attitude in children through training from both families and schools is essential for developing social skills and the ability to differentiate between right and wrong. Integrating Buddhist principles into the teaching process can help address ethical issues that children face in a rapidly changing society. Promoting seven key virtues—diligence, frugality, honesty, discipline, politeness, cleanliness, and unity—should be done alongside developing skills in reading, writing, and arithmetic to prepare them for life in a competitive environment. Assessment of learning should be diverse and reflect behaviors that demonstrate the developed virtues. The school atmosphere must encourage these values, with active involvement from parents and the community. Teacher training in moral education is necessary for effective learning, and using mass media to promote virtues can further reinforce good behavior in children. Raising awareness of the values of the Sufficiency Economy Philosophy and democracy will positively impact sustainable moral development. Cooperation among families, schools, and religious institutions is key to creating youth with strong morals and ethics, enabling them to grow into responsible adults who contribute to societal development.

Keywords: Moral cultivation, Buddhist principles, students

บทนำ

ในสังคมที่เต็มไปด้วยความหลากหลาย ทุกคนย่อมมีบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกันไปตามสถานะของตน ซึ่งในแต่ละบทบาทและหน้าที่อาจมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน แต่โดยรวมแล้ว หลักการพื้นฐานส่วนใหญ่ยังคงมีความเหมือนกัน การปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่อย่างถูกต้องนั้น เป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้นเป็น “พลเมืองที่ดี” ของสังคมและประเทศชาติ ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศชาติพัฒนาอย่างยั่งยืน หนึ่งในความท้าทายที่สำคัญคือ การพัฒนาเยาวชนให้กลายเป็นบุคคลที่มีคุณภาพและเป็นผู้นำที่สามารถขับเคลื่อนประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในระยะยาว โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ประเทศกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ภายในปี 2588 อัตราการพึ่งพิงของประชากรจะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 20 ในปี 2560 เป็นกว่า ร้อยละ 50 ซึ่งหมายความว่าจากปัจจุบันที่มีประชากรประมาณ 5 คนทำงานเพื่อเลี้ยงผู้สูงอายุ 1 คน ภายในปี 2583 จะเหลือประชากรไม่ถึง 2 คน

เพื่อเลี้ยงผู้สูงอายุ 1 คน การพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่ออนาคตของชาติจึงเป็นสิ่งเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ เพื่อให้พวกเขาสามารถมีส่วนร่วมในการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (UNICEF, 2019: 1) ในยุคที่โลกกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเต็มไปด้วยความท้าทายต่าง ๆ การปลูกฝังคุณธรรมในนักเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเตรียมพวกเขาให้พร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพ พระพุทธศาสนาเสนอหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณธรรมในเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยหลักธรรมต่าง ๆ เช่น ศีล สมาธิ และปัญญา มีบทบาทสำคัญในการสร้างพื้นฐานของจริยธรรมที่แข็งแกร่งและการตัดสินใจที่ถูกต้อง

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายปฏิรูปการศึกษาโดยมุ่งเน้นการผสมผสานระหว่างคุณธรรมและความรู้ เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเยาวชนอย่างครอบคลุมและมีคุณภาพ นโยบายนี้มุ่งหวังที่จะขยายโอกาสทางการศึกษาให้เยาวชนได้รับการศึกษาที่ดีและทั่วถึง โดยไม่เพียงแค่วัฒนธรรมระดับคุณธรรมและมาตรฐานการศึกษาเท่านั้น แต่ยังคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ อย่างรอบด้าน รวมถึงพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมและความรู้ที่สมบูรณ์ จะช่วยให้พวกเขากลายเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ และสามารถนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่ดี ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสังคมและประเทศชาติ นโยบายนี้จึงเน้นการเสริมสร้างทั้งด้านพฤติกรรมและจิตใจ พร้อมกับการเพิ่มพูนความรู้และทักษะ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเยาวชนในการเผชิญกับความท้าทายของโลกในอนาคตได้อย่างมั่นใจและมีประสิทธิภาพ (อมราวรรณ แสงนิลและคณะ, 2559: 159) การศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าและทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างกำลังคนของประเทศให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามที่ตั้งใจ ดังนั้น ประสิทธิภาพของกำลังคนย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดการศึกษาเป็นสำคัญ บทบาทของการศึกษาคือการแทรกซึมเข้าไปในกระบวนการถ่ายทอดค่านิยมและเจตคติ ให้ผู้เรียนมีความรู้และความสามารถตามความจำเป็น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรที่กำหนด นอกจากนี้ การศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยเปลี่ยนแปลงสังคมให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการเสริมสร้างคุณลักษณะและมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น ประสิทธิภาพ (สุนีย์ ภูพันธ์, 2546: 5)

หนทางหนึ่งในการบรรลุเป้าหมายคือการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน เพื่อให้บริการพื้นฐานและโอกาสในการพัฒนาตนเองสำหรับเยาวชนอย่างทั่วถึง ควรมุ่งส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพและการสร้างทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ให้แก่เยาวชน รวมทั้งเสริมสร้างโอกาสและความเท่าเทียมในการจ้างงานเพื่อสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศการทำให้เรื่องนี้สำเร็จได้ จำเป็นต้องมี “วิสัยทัศน์ว่าด้วยอนาคตของเยาวชน” ซึ่งประกอบด้วยนโยบายบริการและทรัพยากรที่รัฐบาลจัดสรรเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชากรที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มที่ต้องการการสนับสนุนมากที่สุด เช่น กลุ่มวัยรุ่นจาก

ครอบครัวยากจน กลุ่มแม่วัยใส กลุ่มผู้มีความพิการ และกลุ่มวัยรุ่นที่ขาดโอกาสอื่น ๆ แม้ในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยจะมีความก้าวหน้าในงานด้านสิทธิเด็กอย่างมาก แต่ยังคงมีวัยรุ่นจำนวนมากที่เข้าไม่ถึงบริการและการสนับสนุนพื้นฐาน รายงานล่าสุดขององค์การแรงงานระหว่างประเทศระบุว่า ประเทศไทยมีประชากรอายุ 15-24 ปีประมาณ 1.3 ล้านคนที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาหรือระบบการทำงาน (ปิยา กุติพารามบิล, 2019: 2)

การศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในหลักธรรมที่สำคัญ แต่ยังเป็นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมในด้านต่าง ๆ เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความเห็นอกเห็นใจ โดยการเรียนรู้และปฏิบัติตามหลักธรรมเหล่านี้ นักเรียนจะได้เรียนรู้วิธีการจัดการกับความท้าทายในชีวิตประจำวันได้อย่างมีสติและมีคุณธรรม วิธีการนำหลักธรรมพระพุทธศาสนาไปใช้ในการปลูกฝังคุณธรรมในนักเรียน รวมถึงการประยุกต์ใช้ในบริบทการศึกษา เพื่อสร้างเยาวชนที่มีคุณธรรมและพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายของสังคมในอนาคตได้อย่างมีสติและมีจริยธรรม

การปลูกฝังคุณธรรมในสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีและมีความสุข สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ ดังนั้นควรพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ควบคู่กับคุณธรรมตั้งแต่ในวัยเยาว์ เพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในตัวนักเรียน ปัญหาจริยธรรมในเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนระเบียบวินัยในโรงเรียน การไม่เคารพสิทธิผู้อื่น อารมณ์รุนแรง และการขาดความสามารถในการควบคุมตนเอง ส่วนหนึ่งมาจากการเลี้ยงดูของพ่อแม่ แต่ถ้าได้รับการอบรมปลูกฝังคุณธรรมในสถานศึกษา จะทำให้เกิดคุณลักษณะที่ดีในนักเรียน ครูมีหน้าที่ในการดูแลนักเรียน รวมถึงการช่วยแก้ไขปัญหและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ปลูกฝังเข้าไปในนิสัยของนักเรียน และสอดแทรกคุณธรรมในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะวิชาพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมในการฝึกนิสัยที่ดีและเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าในกระบวนการเรียนการสอน จะช่วยแก้ปัญหานักเรียนในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและศีลธรรมที่ลดลง การสร้างหลักความดีผ่านการเรียนการสอนจึงเป็นแนวทางสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่นักเรียน

การปลูกฝังและพัฒนาการตามช่วงวัย

การพัฒนาการปลูกฝังและพัฒนาของผู้เรียนในระดับศึกษามักเกิดขึ้นในวัยเด็กตอนกลาง วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ตอนต้น โดยเฉพาะช่วงวัยเด็กตอนกลาง (อายุประมาณ 6-12 ปี) ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กกำลังเจริญเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจ ภายใต้การดูแลของผู้ปกครอง ได้แก่

1. ทักษะด้านร่างกาย

เด็กในวัยนี้ต้องการเรียนรู้และฝึกทักษะทางกายที่จำเป็น เช่น การขว้างปา การไล่จับ การเตะ และการเล่นเครื่องมือหรือของเล่นต่าง ๆ กล้ามเนื้อและกระดูกเริ่มเจริญเติบโตจนสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้ดี ขณะเดียวกันเด็กยังต้องการการยอมรับจากเพื่อน

2. การสร้างเจตคติที่ดี

เด็กในวัยนี้ควรพัฒนานิสัยการดูแลตัวเอง เช่น การรักษาความสะอาดและความปลอดภัย นอกจากนี้ยังเริ่มมีความสนใจต่อการเจริญเติบโตของตนเอง โดยการให้รางวัลสามารถช่วยสร้างนิสัยที่ดีในการกินอาหารและการนอน

3. การเรียนรู้เป็นกลุ่ม

เด็กจะเรียนรู้การทำงานร่วมกับเพื่อนในวัยเดียวกัน ซึ่งช่วยพัฒนาบุคลิกภาพและทักษะทางสังคม เด็กจะเริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น และเรียนรู้วิธีการวางตัวในสังคม

4. การเรียนรู้ด้านบทบาทตามเพศ

เด็กจะเริ่มเข้าใจบทบาทที่เหมาะสมกับเพศชายและหญิง การได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างในครอบครัวทำให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับสถานภาพของตนเอง

5. การพัฒนาทักษะพื้นฐาน

เด็กในวัยนี้ควรพัฒนาทักษะด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคม

6. การพัฒนาความคิดรวบยอด

เด็กควรพัฒนาความคิดที่ชัดเจนเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในชีวิต เช่น อาชีพและความรับผิดชอบ ในฐานะพลเมือง การเข้าใจสิ่งที่ซับซ้อนจะช่วยให้เด็กสามารถเข้าใจภาพรวมของชีวิตได้ดียิ่งขึ้น

7. การพัฒนาด้านคุณธรรม

เด็กจะเริ่มมีความรู้สึกผิดชอบต่อศีลธรรม การอบรมจากผู้ปกครองจะช่วยให้เด็กแยกแยะสิ่งที่ถูกต้องและผิดได้

8. การเป็นตัวของตัวเอง

เด็กจะเริ่มพัฒนาความเป็นอิสระจากความคิดของผู้อื่น และมีความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้น โดยกลุ่มเพื่อนจะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาความเป็นอิสระนี้

9. การพัฒนาเจตคติที่ดีต่อสังคม

การพัฒนาเจตคติที่ดีต่อกลุ่มคนและสถาบันในสังคมจะเป็นรากฐานต่อการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย การเรียนรู้เจตคติเกิดจากการเลียนแบบบุคคลที่เด็กเคารพ ประสบการณ์ต่าง ๆ และเหตุการณ์สำคัญในชีวิต (สมชาย รัตนทองคำ, 2550, 8)

การปลูกฝังและพัฒนาการในเด็กวัยกลาง (อายุ 6-12 ปี) เป็นกระบวนการสำคัญที่ส่งผลต่อการเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจ เด็กในวัยนี้มีความต้องการเรียนรู้ทักษะทางกาย การสร้างเจตคติที่ดีผ่านการดูแลและการได้รับการยอมรับจากเพื่อนก็มีความสำคัญ โดยการพัฒนานิสัยการดูแลตัวเอง ความสะอาดและความปลอดภัยเป็นพื้นฐานสำคัญ การเรียนรู้ในกลุ่มเพื่อนช่วยเสริมสร้างทักษะทางสังคมและการเข้าใจบทบาทตามเพศที่เหมาะสม การพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน เขียน และการคิดคำนวณมีบทบาทในการเตรียมพร้อมสำหรับการใช้ชีวิตในสังคม ในขณะเดียวกัน เด็กยังต้องพัฒนา

ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับอาชีพและความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง ช่วยให้เข้าใจภาพรวมของชีวิตได้ดีขึ้น การพัฒนาด้านคุณธรรมทำให้เด็กแยกแยะระหว่างสิ่งถูกและผิด โดยการอบรมจากผู้ปกครองมีส่วนสำคัญต่อการสร้างจิตสำนึก ความเป็นอิสระทางความคิดจะเริ่มเกิดขึ้นพร้อมกับการมีความเชื่อมั่นในตนเอง และเจตคติที่ดีต่อสังคมจะเป็นรากฐานของการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย ช่วยให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในสังคม

วิธีการบูรณาการหลักธรรมในหลักสูตรการศึกษา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ไว้ว่า บุญกิริยาวัตถุ 3 หมายถึง ที่ตั้งแห่งการทำบุญ ซึ่งประกอบด้วย

1. ทานมัย บุญกิริยาวัตถุ (การทำบุญด้วยการให้เป็นสิ่งของ)
2. สีลมัย บุญกิริยาวัตถุ (การทำบุญด้วยการรักษาศีล) หรือ การประพฤติดีมีระเบียบวินัย
3. ภาวนามัย บุญกิริยาวัตถุ (การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา) คือ การฝึกอบรมจิตใจ เจริญ

ปัญญา

หลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ประกอบด้วย

การให้ทาน (ทานมัย บุญกิริยาวัตถุ) คือ การให้ การเผื่อแผ่แบ่งปัน เพื่อช่วยเหลือกัน ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคม ประกอบด้วย อามิสทาน การให้สิ่งของ ธรรมทาน การให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน

การรักษาศีล (สีลมัย บุญกิริยาวัตถุ) คือ ความมีระเบียบในการดำเนินชีวิตและใน การอยู่ร่วมกับสังคม ได้แก่ ความมีวินัยและการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันเพื่อความสุขในชีวิตและสังคม ศีลมีหลายระดับจัดไว้ให้เหมาะกับสภาพชีวิตในการปฏิบัติเพื่อเข้าถึงจุดหมายของตน สำหรับประชาชนพึงรักษาศีล 5 เป็นกฎเกณฑ์พื้นฐานในสังคม เพื่อให้คนอยู่ร่วมกันด้วยดี ไม่เบียดเบียน ทำร้ายละเมิดชีวิตและร่างกาย ไม่ละเมิดต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ไม่ประพฤติผิดเกี่ยวกับเพศ ไม่ใช้วาจาหลอกลวงกัน และไม่ทำให้สูญเสียสติสัมปชัญญะด้วยการเสพสิ่งที่ทำให้เกิดความประมาท

การเจริญภาวนา (ภาวนามัย บุญกิริยาวัตถุ) คือ การฝึกอบรมจิตใจ หรือ การทำให้เป็นให้มีขึ้น และพัฒนาให้งอกงามสมบูรณ์ มี 2 ประการ ได้แก่ จิตตภาวนา หรือ สมถภาวนา เป็นการพัฒนาจิต ความมีใจแน่วแน่มุ่งที่สมาธิหรือความสงบ ปัญญาภาวนา หรือ วิปัสสนาภาวนา เป็นการเจริญวิปัสสนามุ่งให้เกิดปัญญาเข้าใจความจริงของสิ่งทั้งหลายทั้งปวงของชีวิต (พระพรหมคุณาภรณ์, 2550, 93)

กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550, 5-6) ได้ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคณะโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และ

สถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุข โดย 8 คุณธรรมพื้นฐาน ประกอบด้วย

1) ขยัน คือ ความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การงานอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ อุตุนไม่ทอดทิ้งเมื่อพบอุปสรรค ความขยันต้องควบคู่กับการใช้ปัญญา แก้ปัญหาจนเกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ผู้ที่มีความขยัน คือ ผู้ที่ตั้งใจทำอย่างจริงจังต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกที่ควร เป็นคนสู้งาน มีความพยายาม ไม่ทอดทิ้ง กล้าเผชิญอุปสรรค รักงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง

2) ประหยัด คือ การรู้จักเก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สิน สิ่งของให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ ผู้ที่มีความประหยัด คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตเรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สิน สิ่งของอย่างคุ้มค่า รู้จักทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ

3) ซื่อสัตย์ คือ ประพฤติตรง ไม่เอินเอียง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีความจริงใจ ปลอดจากความรู้สึกลำเอียงหรืออคติ ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรง ทั้งต่อหน้าที่ ต่อวิชาชีพ ตรงต่อเวลา ไม่ใช่เล่ห์กล คดโกง ทั้งทางตรงและทางอ้อม รับรู้หน้าที่ของตนเองและปฏิบัติอย่างเต็มที่และถูกต้อง

4) มีวินัย คือ การยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ และข้อปฏิบัติ ซึ่งมีทั้งวินัยในตนเอง และวินัยต่อสังคม ผู้ที่มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตนในขอบเขต กฎระเบียบของสถานศึกษา สถาบัน/องค์กร/สังคม และประเทศ โดยที่ตนเองยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจ

5) สุขภาพ คือ เรียบร้อย อ่อนโยน ละมุนละม่อม มีกิริยามารยาทที่ดีงาม มีสัมมาคารวะ ผู้ที่มีความสุขภาพ (พระมหากษัตริย์ องค์สุริย, 2561, 84) คือ ผู้ที่อ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ ไม่ก้าวร้าว รุนแรง วางอำนาจข่มผู้อื่น ทั้งโดยวาจาและท่าทาง แต่ในเวลาเดียวกันยังคงมีความมั่นใจในตนเอง เป็นผู้ที่มีมารยาท วางตนเหมาะสมตามวัฒนธรรมไทย

6) สะอาด คือ ปราศจากความมัวหมอง ทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อม ความผ่องใส เป็นที่เจริญตา ทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น ผู้ที่มีความสะอาด คือ ผู้รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมให้ถูกต้องตามสุขลักษณะ ฝึกฝนจิตใจมิให้ขุ่นมัว (สุทิน พานิชย์, 2564, 69) มีความแจ่มใสอยู่เสมอ

7) สามัคคี คือ ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกัน ปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด และความหลากหลายเรื่องเชื้อชาติ ความกลมเกลียวกันในลักษณะเช่นนี้ เรียกอีกอย่างว่า ความสมานฉันท์ ผู้ที่มีความสามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบต่อตน ทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วง แก้ปัญหาและขัด

ความขัดแย้งได้ เป็นผู้ที่มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด และความเชื่อ พร้อมที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ

8) มีน้ำใจ คือ ความจริงใจที่ไม่เห็นแก่เพียงตัวเองหรือเรื่องของตัวเอง แต่เห็นอกเห็นใจและเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ มีความเอื้ออาทร (สุทิน พานิชย์, 2564, 70) เอาใจใส่ ให้ความสนใจในความต้องการ ความจำเป็น และความทุกข์สุขของผู้อื่น พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน ผู้ที่มีน้ำใจ คือ ผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่น เข้าใจและเห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยร่างกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

การบูรณาการหลักธรรมในหลักสูตรการศึกษา มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณลักษณะ และจริยธรรมของนักเรียน ซึ่งเริ่มจากการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเพื่อสร้างเยาวชนที่ดีมีความรู้ โดยมุ่งเน้นการออกแบบหลักสูตรที่บูรณาการคุณธรรมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ การส่งเสริมความซื่อสัตย์และความซื่อสัตย์ผ่านกิจกรรมกลุ่มที่ต้องการความร่วมมือ และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ กิจกรรมอาสาสมัคร ช่วยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติและพัฒนาคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรม การประเมินผลควรมีความหลากหลาย ไม่เพียงแต่การทดสอบความรู้ แต่ยังต้องวัดพฤติกรรมที่สะท้อนถึงคุณธรรมที่พัฒนาขึ้น การฝึกอบรมครูเพื่อพัฒนาทักษะในการสอนคุณธรรมเป็นสิ่งจำเป็น รวมถึงการสร้างบรรยากาศในโรงเรียนที่สนับสนุนคุณธรรมและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ส่งผลให้เยาวชนพร้อมเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม

แนวทางของครูและผู้สอนในการปลูกฝังคุณธรรม

การประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี และวิถีประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบัน ครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุข โดยมี 7 คุณธรรมพื้นฐาน ประกอบด้วย

คุณธรรมที่ 1 ขยัน คือ ผู้ที่มีความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในเรื่องที่ถูกที่ควร สุจริต มีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รักงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง

คุณธรรมที่ 2 ประหยัด คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ รู้จักทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ

คุณธรรมที่ 3 ซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อเวลา ต่อหน้าที่ และต่อวิชาชีพ มีความจริงใจ ปลอดจากความรู้สึกลำเอียงหรืออคติ ไม่ใช้เล่ห์กลคดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับรู้หน้าที่ของตนเองและปฏิบัติอย่างเต็มที่และถูกต้อง

คุณธรรมที่ 4 มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตนในขอบเขตกฎระเบียบของสถานศึกษา สถาบันองค์กร และประเทศ โดยที่ตนยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ และข้อปฏิบัติ รวมถึงการมีวินัยทั้งต่อตนเองและสังคม

คุณธรรมที่ 5 สุภาพ คือ ผู้ที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ มีสัมมาคารวะ เรียบร้อย ไม่ก้าวร้าว รุนแรง หรือวางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทาง เป็นผู้มีการยาทดีงาม วางตนเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย

คุณธรรมที่ 6 สะอาด คือ ผู้ที่รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องตามสุขลักษณะ ผิวกายสะอาดไม่ให้ขุ่นมัว มีความแจ่มใสอยู่เสมอ ปราศจากความมัวหมองทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อม มีความผ่องใสเป็นที่เจริญตา ทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น

คุณธรรมที่ 7 สามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้บทบาทของตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การทำงานสำเร็จลุล่วง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550, 34)

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนี้ควรมุ่งหมาย โดยยึดหลัก 3 ข้อ ได้แก่

หลักข้อที่ 1 การอบรมนักเรียนให้เป็นคนดี มีความซื่อสัตย์สุจริต มีศีลธรรม เป็นพลเมืองที่ดี มีความคิดชอบ ทำชอบ และประพฤติชอบ

หลักข้อที่ 2 เน้นการอบรมนักเรียน รวมถึงนักศึกษามหาวิทยาลัยให้รู้จักใช้ความคิด และบำรุงสติปัญญาให้เฉียบแหลม เพื่อนำมาเป็นประโยชน์แก่ตนและประชาชน

หลักข้อที่ 3 ฝึกนักเรียนให้มีความรู้สำหรับการประกอบวิชาชีพ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น

การศึกษาอบรมควรไม่ได้จำกัดแค่ในสถานศึกษาเท่านั้น แต่ควรได้รับการอบรมมาจากที่บ้านด้วย ซึ่งข้อนี้สำคัญมาก แม้เป็นเรื่องที่รู้ๆ กันอยู่ แต่ในปัจจุบันพ่อแม่ผู้ปกครองมักโยนความรับผิดชอบไปให้ครูอาจารย์และสถานศึกษา สถานศึกษาจึงมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับวิชาการและวิชาชีพ หากผู้ใดได้รับการศึกษาอยู่ในระดับต่ำจะได้ประโยชน์น้อย แต่ถ้าการศึกษาสูงขึ้นจะได้รับประโยชน์มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม หากผู้ใดมีสันดานบกพร่องในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตและศีลธรรม คุณประโยชน์จากการศึกษาอาจเป็นโทษ (ปวย อึ้งภากรณ์, 2545, 3-4)

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในปัจจุบัน โดยเฉพาะในสังคมไทยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยี สภาพแวดล้อม ตลอดจนการหลั่งไหลของวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้เกิดการแข่งขันขึ้นก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของประชาชน ดังนั้น การพัฒนาคนในภาวะที่สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองมีแต่การแข่งขันกัน จึงจำเป็นต้องเน้นให้คนมีคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่ไปกับการศึกษาในส่วนอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการต้านกับสังคมในปัจจุบัน

มีฉะนั้นคนก็จะคล้อยตามไปกับกระแสสังคม อุตสาหกรรม และระบบทุนนิยม จนลืมคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามของเราไป ในการแก้ปัญหาให้พลเมืองมีจริยธรรมและเอื้อต่อการพัฒนาประเทศนั้นคือการให้การศึกษาแก่พลเมืองนั่นเอง เพราะการให้การศึกษาไม่เพียงแต่ฝึกทักษะ แต่ยังเป็นการสอนจริยธรรมด้วย กล่าวคือ กระบวนการในการจัดการศึกษาจะครอบคลุมถึงการเลือกค่านิยมและการปลูกฝังค่านิยมที่ต้องการในสังคม นอกจากนี้ เป้าหมายของการจัดการศึกษา มุ่งให้คนมีทั้งความรู้และความดีเพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

โดยรัฐบาลได้เห็นความสำคัญในเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม จึงได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาด้านคุณธรรมและจริยธรรมไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติและหลักสูตรการศึกษาทุกฉบับ โดยเชื่อมโยงกับการปลูกฝังหลักคุณธรรมจริยธรรม สามารถจำแนกออกเป็น 3 องค์ประกอบใหญ่ ๆ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Component) คือ ส่วนที่เก็บสะสมความรู้ ความเชื่อต่าง ๆ ที่จะใช้ในการประเมินหรือตัดสินว่าพฤติกรรมใดดี ถูกควรทำ และพฤติกรรมใดไม่ดี ผิดไม่ควรทำ

องค์ประกอบที่ 2 ด้านทางอารมณ์ (Affective Component) คือ ความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่มีต่อพฤติกรรมว่า มีความพอใจ ชอบ หรือไม่ชอบ

องค์ประกอบที่ 3 ด้านทางพฤติกรรม (Behavioral Component) คือ พฤติกรรมหรือการกระทำที่บุคคลแสดงออกมาทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่าดีหรือไม่ดี ถูกหรือผิด สมควรหรือไม่สมควร

การนำองค์ประกอบทั้ง 3 มาสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่เสมอ และดำเนินกิจกรรมเสริมหลักสูตรในรูปแบบต่าง ๆ จะช่วยให้เยาวชนและนักศึกษาได้ประพฤติตนตามหลักธรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2544, 89) คำสั่งสอนของศาสนาและปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

สถานศึกษาทุกแห่งจึงมีหน้าที่ที่จะต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนของชาติ ซึ่งจะเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตให้ความประพฤติดีและประพฤติตนอย่างเหมาะสม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ในสังคมอย่างมีความสุข และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา ตัวแปรที่สำคัญในการทำให้เกิดการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมหล่อหลอมให้เยาวชนนักศึกษาเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมครบถ้วน สมควรตามความมุ่งหมายของการศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ จะต้องมีการดำเนินการให้ครบถ้วนทั้งระบบทั้งนอกโรงเรียนและในโรงเรียน ไม่สามารถยกภาระให้แก่โรงเรียนหรือสถานศึกษาเพียงฝ่ายเดียวได้

พระครูปลัดเฉลิม โชติโกโร ได้มีการเสนอแนวทางไว้ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. บ้าน หรือสถาบันครอบครัว เป็นแหล่งแรกที่ทำให้การปลูกฝังหล่อหลอมตลอดจนถ่ายทอดลักษณะอันทรงคุณธรรมและจริยธรรมแก่สมาชิกในครอบครัว และต้องทำหน้าที่นี้ต่อไป แม้เด็กจะเข้าไปรับการศึกษาอบรมในโรงเรียนระดับต่าง ๆ อยู่แล้วก็ตาม

2. ญาติผู้ใหญ่และสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว เป็นผู้มือิทธิพลต่อการปลูกฝังและหล่อหลอมจริยธรรมให้แก่เด็กในครอบครัวเช่นเดียวกัน โดยปกติเด็กจะเรียนรู้เจตคติเชิงจริยธรรมจากผู้ใหญ่ด้วยการสังเกตและเลียนแบบ มากกว่าที่จะได้จากการฟังคำสั่งของผู้ใหญ่โดยตรง หากผู้ใหญ่มีลักษณะเด่นเป็นที่ยกย่องบูชาแก่เด็กมาก เด็กจะมีแนวโน้มเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่มากขึ้น

3. เพื่อน ๆ ของเด็กมีบทบาทสำคัญในการกำหนดค่านิยมทางคุณธรรมและจริยธรรม และจริยธรรมบางอย่างให้เด็กได้รับรู้และปฏิบัติเพื่อให้เกิดพฤติกรรมคล้ายตามเพื่อน โดยเฉพาะในวัยรุ่น การทำอะไรตามเพื่อนจะเห็นได้ชัดเจน การเรียนรู้เชิงจริยธรรมของเด็กมิใช่มาจากเพื่อนฝ่ายเดียว แต่ยังสามารถได้กระทำกิจกรรมร่วมกัน การเข้าใจกันและกันระหว่างเด็กในวัยเดียวกันเองด้วย เพื่อน ๆ ดังกล่าวนี้นรวมทั้งเพื่อนในโรงเรียนและนอกโรงเรียนด้วย

4. พระสงฆ์หรือผู้นำทางคุณธรรมและจริยธรรมในหมู่บ้าน ตำบล หรืออำเภอ หรือท้องถิ่นที่เยาวชนอยู่นั้น เป็นที่เคารพนับถือของผู้ใหญ่ในสังคมนั้นและได้มอบให้เป็นผู้อบรมสั่งสอนจริยธรรมแก่ประชาชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ การปฏิบัติดีปฏิบัติชอบของพระสงฆ์หรือผู้นำทางศาสนาในท้องถิ่นนั้น จะมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน นักศึกษาในท้องถิ่นนั้นด้วย

5. สื่อสารมวลชนหรือสื่อมวลชนทุกรูปแบบในปัจจุบันนี้มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการปลูกฝังหรือเปลี่ยนแปลงเจตคติ ค่านิยม ตลอดจนรูปแบบของพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ตลอดจนไปถึงภาพยนตร์ บทเพลง หนังสืออ่านเป็นทั้งเครื่องปลูกฝังค่านิยมทางคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนทุกวัย และในขณะเดียวกัน ถ้าสิ่งเหล่านี้ไม่ได้รับความสนใจ อาจเป็นเครื่องมือทำลายหรือขวางกั้นการปลูกฝังหล่อหลอมให้เยาวชน นักศึกษาให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงามได้ด้วย

6. โรงเรียนหรือสถานศึกษา ซึ่งรวมถึงการจัดสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา การบริหารและการให้บริการต่าง ๆ ในสถานศึกษา การเป็นตัวอย่างที่ดีงามของครูอาจารย์ การเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาที่เกี่ยวกับจริยศึกษา โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษาในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ต้องใช้ทัน วรณคดี หรือข่าวสารจากชีวิตจริง การใช้วีดิทัศน์ ภาพยนตร์ แถบบันทึกเสียง ภาพนิ่ง แผ่นโปสเตอร์ การอธิบาย การเทศนา การดัดเตือน การสนทนา การยกย่องสรรเสริญ การชมเชย การแก้ไขและการวิจารณ์ข้อบกพร่อง (พระครูปลัดเฉลิม โชติกโร, 2565)

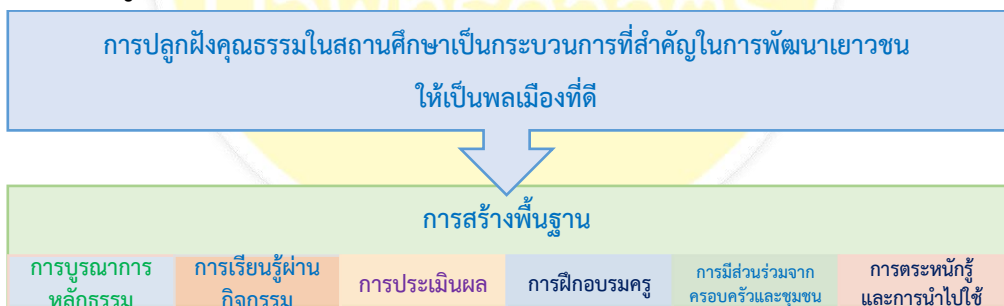
การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในเยาวชนของชาติเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นในยุคปัจจุบัน โดยมีการสร้างความตระหนักในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและความเป็นประชาธิปไตย การพัฒนาคนโดยยึดคุณธรรมเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้จะต้องมีความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ครอบครัว ชุมชน และสถาบันการศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วยคุณธรรมพื้นฐาน 7 ประการ ได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด และสามัคคี การอบรมนักเรียนให้มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีศีลธรรม รวมถึงการฝึกฝนความคิดให้เฉียบแหลมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยการศึกษาไม่ควรจำกัด

อยู่เพียงในสถานศึกษา แต่ควรมีการสนับสนุนจากที่บ้านและชุมชนด้วย สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างคุณธรรม ผ่านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้และจริยธรรม การใช้สื่อมวลชนและการมีส่วนร่วมของผู้นำทางศาสนาและชุมชนเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่จะช่วยหล่อหลอมเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดี การศึกษาจึงควรมีองค์ประกอบทั้งด้านพุทธิปัญญา อารมณ์ และพฤติกรรม เพื่อให้เยาวชนสามารถนำคุณธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

สรุป

การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในเยาวชนมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคม การศึกษาไม่ควรเป็นเพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่ต้องมุ่งสร้างคุณลักษณะที่ดีในเด็กตั้งแต่อายุน้อย โดยเฉพาะในช่วงวัย 6-12 ปี ซึ่งเป็นเวลาสำคัญในการพัฒนา การอบรมจากครอบครัวและโรงเรียนจะช่วยให้เด็กมีทักษะทางสังคมและสามารถแยกแยะสิ่งถูกและผิดได้ การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในหลักสูตรการเรียนการสอนจะช่วยเสริมสร้างคุณธรรม เช่น ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ รวมถึงการพัฒนาทักษะการอ่าน เขียน และคิดคำนวณ การประเมินผลการเรียนรู้ควรสะท้อนพฤติกรรมที่ดี และบรรยากาศในโรงเรียนต้องสนับสนุนคุณธรรม ผู้ปกครองและชุมชนควรมีส่วนร่วมในการสร้างคุณธรรมในเด็ก และครูต้องได้รับการฝึกอบรมในการสอนคุณธรรม การสร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและประชาธิปไตยจะช่วยพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีที่มีความรับผิดชอบในสังคม

องค์ความรู้ใหม่

การปลูกฝังคุณธรรมในสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดี โดยสามารถแบ่งออกเป็นขั้นตอนหลัก ได้แก่

การสร้างพื้นฐาน เริ่มต้นจากการให้ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมตั้งแต่ช่วงวัยเยาว์ โดยเน้นการสร้างเจตคติที่ดีในตัวเด็ก อันได้แก่ การพัฒนานิสัยการดูแลตัวเอง ความสะอาด และความปลอดภัย

การบูรณาการหลักสูตร การนำหลักสูตรทางพระพุทธศาสนาใช้ในการเรียนการสอน ช่วยให้นักเรียนสามารถแยกแยะระหว่างสิ่งถูกและผิด และสร้างนิสัยที่ดี เช่น ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ และมีวินัย

การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม การจัดกิจกรรมที่ต้องใช้ความร่วมมือ เช่น กิจกรรมกลุ่มหรือการทำงานอาสาสมัคร ซึ่งช่วยเสริมสร้างทักษะทางสังคมและการมีส่วนร่วมของนักเรียน

การประเมินผล การประเมินผลการเรียนรู้ควรมีความหลากหลาย ไม่เพียงแต่การทดสอบความรู้ แต่ต้องวัดพฤติกรรมที่แสดงถึงคุณธรรมที่ได้รับการพัฒนา

การฝึกอบรมครู การอบรมครูเพื่อพัฒนาทักษะในการสอนคุณธรรมและการสร้างบรรยากาศในโรงเรียนที่มีคุณธรรม

การมีส่วนร่วมจากครอบครัวและชุมชน การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

การตระหนักรู้และการนำไปใช้ การสร้างการตระหนักรู้เกี่ยวกับคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและประชาธิปไตย โดยเน้นให้เยาวชนสามารถนำคุณธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *8 คุณธรรมพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2544). *การพัฒนาจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ปิยา กุตติพารามบิล. (2562). *พัฒนาเยาวชนให้พร้อมรับมือกับอนาคตได้อย่างมั่นใจ*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.unicef.org/thailand/th/>.
- ปวย อึ้งภากรณ์. (2545). *ทัศนะว่าด้วยการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พรพิทักษ์ เหมบาสัตย์. (2563). *แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมไทย*. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม).
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2550). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ.
- พระมหอนันต์ องค์กรศิริ. (2561). *คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาผู้เรียนในยุคไทยแลนด์ 4.0*. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย. ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม- สิงหาคม).
- พระสมุทรประสิทธิ์ ปลืทธิโก. (2560). *การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สมชาย รัตนทองคำ. (2550). *เอกสารประกอบการสอน 475 959 การสอนทางกายภาพบำบัด*.
ขอนแก่น: คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา Office of the Royal Society. (2552). บทวิทยุรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย”.
สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และ
ภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทิน พานิชย์. (2564). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนเจนเนอเรชันวายตามแนวคิดทาง
สังคมวิทยา*. กาวนาสารปริทัศน์. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม- เมษายน).
- สุนีย์ ภูพันธ์. (2546). *แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- อมรรารณ แสงนิล และ นพดล เจนอักษร. (2559). *บทบาทการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนกับ
คุณภาพนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9*. วารสาร
การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (มกราคม - มิถุนายน).

